

S w ě t o z o r,

nehylaciněgšij spis obrázkowj k rozššřenj užitečných známostj
pro Čechy, Morawany a Slowáky.

Číslo 40.

Wychází každou sobotu.

1854

Hrad Trošky w Čechách.

Mezi nehybnabněgšij traginy české vlasti náleží glistotně onen díl Boleslawského krage, který od ry-
chlotské Elzery u Mnichowého Hradistě přes Tur-
now a Sobotku k Stětinu se táhne. Daleko rozšš-
řená wrstwa temnosvěděho pjstowce, genj se gako
skála nehyznanitěgšij podobu a w nehykrásněgšijm se-
stawenj a skupenj stmjcej progowuge, bodává této
krásné tragině welmi zanjmawy, romantický pohled.
Roztáhli, dšlem temnozeleným lesem zarostli wrcho-
wé, gako powěštný, na drahé kameny bohatý, Ro-
zákow východně od Turnowa, obmezugi swými ne-
stymmi stráněmi široké, přetřobné auwaly, wesni-
cem, kostely, dwory a letnjimi hřidy přemile pro-
stkané. Tamto stmj státnaté lesiny, nad nějto opět
kujelatj wrchowé se wypjnagi, gako okrauhlý, na-
hoře kapli ozdobený Wyškeř tu poslední za Turno-
wem. Pluké, romantické údoljčka, stmjmi mecho-
witymi stálami s obau stran gako zděmi ohražené,
protkawagi se hlubokým borem. Slawnau tichost
těchto osamělých mjst ruffjwá stějbrogasny potůček,
genj se dole rozprošřeným gasnozeleným wonným

lukem wine. Zwlastě krásné gest údolj u Semj-
ského mlýna, u Kostě a glube; a četné, dšlem ge-
stě obhwané, dšlem gij we zříceninách ležijci hradu
ducha zpytugjejho pantujka ustawičně upomjnagi na
pradáwné časy nassich předků, a wšsedo wškol mu
ge žiwé a zanjmawé před oči stawj. Neprůhledná
tma ležj na dřewnjch osudech těchto nynj rozpadlýh
zdi a pustých hromad kamenů, a žádný stamatel
nám gestě nehyšwětlil dáwnowěké doby gich prwnj-
ho počátku, nemohl nám oznámiti giténa gich zalka-
datelů, ano i prawé gměno některých w točicim se
wjru spěchagjejch časů gij utonulo.

Tamto uprostřed otewřené traginy nad žwonau
Sobotkau stwj se na zeleném pahorku na způsob tu-
redě wěje wystawěný zámek Humprecht, upama-
tugjej nás na podobné přjchody nassého tragana Bra-
tislawa z Mitrowie w Turcích; dále panuge
mezi lesnatým pohorjim na stěle twrdy prastarý hrad
Kost; bljže kněžij Mostu rozkotaný Walečow;
za Kozalowem romantický hrad Malá Skála nad
Elzeran; s giné strany Hřibstein, za Turnowem

w lese hrad Baldenstein, rodný dům slavných Baldensteinů; nad silnicí z Turnova do Gitsina webaucí na ohromné, vysoké stěle hrad Hrubá Skála, a proti němu u prostřed otevřené, rozmáité krainy dwaunásobný hrad Trošky, gehožto ohromnost a neobyčejná podobnost zdaleka již na každého, ponejprve geg spatřujícího přepodivně doráží, genžto i s vyšším w okolí Pražském přes 10 mil vzdálených dalekohledem (perspektivem) dobře se spatření gest, gestliže tomu gasný obzor dovoluje. Právě tato znamenitá pozůstalost z dávnověkosti vlastenské proslavena gest w gednom z pražských, nám na nevyšších důležitých zpěvů, oblažených we sbírce, pod názvem Královomorského rukopisu každému vzdělanějšímu Čechoslowanovi, genž si národu a geho drahé řeči vyšší, dobře známé. Řekolím pak historie o počátku toho hradu mlčej, wšak nic méně přesvědčení gme, že již časně velmi znamenitý byl, a gedna epická báseň w podobčeném rukopisu opěwá, která za smutných dob po smrti krále Přemysla Otakara II., w čas náměstnictví Otty Blatného, wewodý Braniborského, genž zemi náramně trýznil, kdež německá válečná lůza sem tam se rozhostila, wšude ukrutné loupeže páchala, také od strany Hořelidě (Görlich) we Slezku pluk Sasů do země se wedral, a až na Trošky se dostaw, gich dobyl a w nich se usadil. „Rychle se wšse proměnilo. — Aita Beneš Hermanow — tamto lid w hromadu zve — proti Sasům. — Shlukli se jelsi lidé — w lese pod Hrubau Skálau — wšak za meče magice cepy — proti wrahům — Beneš w předu gebe, — za ním wšsecken lid drážíwý, — pomstu! pomstu! wolá, wšem — Sasům plenjcím! — „Krutý se strhnul bog, Sasjci uškauwili od hory, a zahrání kamenami, kterýmiž Čechové ze skalnatého lomu na ně byli doráželi, neslapali wíce trawičku češtau kopcem cizím. — Až potud zpěw u dotčené sbírce, — lomu wšak Trošky náležely, a s gským osudem až do 15. století se počlávaly, ani historie, ani powěsti nám newyprávují. Berkowé z Dubu a Ljpy gsau první, gež co pány na Troškách známe. Žilka přišed se swými husity do krainy této, a uslyšew, že Otto z Troška gest auhlawním protivnjem nowého učenj, hned tento hrad mocně dobýwati začal, a skutečně hřidky na nižší stěle stogje se zmocnil; wšak druhá gemu statně odolala, a obležení hradčané pozděgi i ztracenau hřidku poměj wogenstě chytrosti opět opawowali, a husity zahrnali. Z té přjctiny přj obdržela nedobyta hřidka gmeno Panny, druhá gmeno Bábý, gak ge posud okolnj lid nazýwá.

Ginj ale přjctinu těchto gmen hledaj w swárech dwau panj z rodu Berkůw, totiž Markěty, manželsky Dty z Trošky a gegi wnucly Barbory, genž se nikdy nemilowaly, a pro nešlegné náboženské smýšlenj urputnau wátku a hádku mezi sebau ušlawicně měly. Markěta žila po smrti swého manžela w tiché saulomnosti w komnatěch nižší hřidky, co zatím Barbora, genž u swého, husitského učenj nakloněného strýce Jana z Trošky wychowána byla, též sama l husitům se přjznawagie, nedaleko kosteljčka od Markěty nawštwowaného pro wykonáwánj swé pobožnosti zvláštnj modlitebnici wystawěti dala. Stálasi bába Barbora, totiž Markěta, z časného rána u oken swého vysokého přjbytku, a spatřilasi, co se častěji stáwalo, swau wnučku na wyšší hřidce též s olu se diwagje, nemohla pro hněw a nenáwist, aby gi byla s hauau a přjzdymkami hlaště s hrozjei pěti newytrýkala gegi odpadnutí od

wjry předlůw. Barbora, wšak také nemohla podobně na ni se obráti, a ostré odrowědi gi dáwati; a powjda sobě zdegšj lid, že tyto dvě paničky gen tenkrát se waditi přestawaly a sobě posog daly, ldyž gedly, neb spaly, neb se modlily. Říkem a hádkau těchto horlivých zastawatelský wjry přj wšickni ptáci z okolí byli wypuzeni, a mimogbaucj cestownjci schwálně u Trošek se stawěli, neboť ge wšwazy wášswosti ženské nemáso bawili. Dvě přj tak byly nawyšly, žlosti a citu swému hlasitau wádau přjchod dáwati, že Barbora po smrti báby swé, nemagje s lým se waditi wíce, brzo také w nemoc padla a umřela. W letopisech druhé polowice patnáctého stoletj nalezáme Trošky w drzení Wiljma Zagice z Hasenburku, genž se s mnohými giny pány českými proti králi Gířimu Poděbradskému byl spogil. To wšak bylo přjctinou záhuby Trošek; wogško královské hrad ten r. 1468 dobylo, a geg ztroškotalo, tak že dluho žádný w něm bydliti nemohl. Dpět wystaweny neslynuł wíce přjdeslau přjwosti, a konečně docela z vlastenského děgepau zmizel. Někaká slečna Anežka z rodu Hasenburku w promdala se za Sigmunda Smičického ze Smičic, komornjka a češnjka císaře Rudolfa II., a s nj tento hrad i statek rodu Smičického se dostal, gehožto poslednj potomek Gindrich Gířj geg r. 1618 swému poručnjkowi hraběti Baldstejnowi, wewodowi Fridlandskému i se statkem Hrubau Skálau za 103,905 foy českých gřosů odprodal. Od té doby náležej Trošky lu panstwj Hruboskalskému, a rod Baldsteinský až na neynowější časy gini wládnul.

Rádherná ohromnost těchto dwau skal, na nichžto hřidky neb raděgi twrze nad dolegšjmi mezi nimi býwalým hradem gakto dvě orlicj hnjžda sedj, w každém přjchozjm neobyčejně citu wzbuzuje; strmejgakto dwa nesmjrnj welšáni, gakto obrowšej obhagitelowé tiché okolnj krainy. Hřidky tyto, gak z pozůstalých zřjcenin poznati lze, byly čtwerohranné, a každá 4 komnaty u wně oblahowala. Welšani obwážliwosti gen možná se dostati na nižší méně přjctrau Bábau, že ale obywatelé toho hradu za starodáwna na Pannu přjstup naležli, a že gin nahore stawěti možné bylo, žádný by newěřil, foyby ho skutečnost ginak o tom nepřesvědčila; nynj se aspoň gešstě žádnému nepostřetilo, nahoru wylezti. Dvě stály glau posud u paty na 5 i 7 štr. silnau ždj z twrdého, temnobarewného kamene spogně, a dle spatřengeme dwír takowe prostřannosti, že se w něm čtwerospřejaj waz obrátiiti máže. Z hradu sameho wšak gen nepatrně žde a hradby pozůstaly. Gešstě w přjdeslém stoletj nashly se we zřjceninách a w gich okolí lidské kosti, šjpy, lůly, sudlice, podkowý a ostruhý z neystaršjho wěku pocházegje, a též gednotlivé staré penjze. Podzemnj chodba u paty wrchu wedla přj za starodáwna z wenku do hradu, nynj gest wšak nazwjce zashpána, tak že se žádný přes 200 kroků do nj odwážiti nesmj.

Pod hradem lu polednj straně rozslábá se po stráni wrchu malá wesnička Trošewice, kde mezi stromnými wesničany gešstě máhá powěst o hradu tomto se zachowala; a půl hodiny odtud w newelšém úwalu nacházi se přjwětíwá wesnička a statek Wladěgow, kde gedem z neyflowitnějších učenj nashly wlasti, Frant. rytjř z Gerstneru, býwalý ředitel Pražského technického útawu, w letnj době r. 1832 umřel a pohřben byl.

E g y p t s k é m u m i e.

Představíme sobě starožitného Řeka neb Římana, kterýby po uplynutí několik tisíc let nagebnau mezi námi se octnuv s podivením patřil na naše obyčeje, nádherná stavení, nebetyčné věže a foráby. Pohled na chrám sw. Petra v Římě neb na ginau nádhernau budovu podobným by geg naplnil obdivem, gals pocínugeme my, patřice na slavné zbytky časů pradávných. Nášim to zanecháno bylo časům, odkryti neohlubeni zakopané tagnosti věků minulých; obhalené gšau ulice a náměstí Periklansté a Pompegské, posltugice náhled do žiwota domácjho starých Římanů, do gich obydlí a hospodářstwj. Odkédané gšau za nášich časů obrewsté pyramidy, přiwезeny ohromné obelisky, a gest naděje, že i w oswozeném Řecku mnoho dá se gesté koristowati pro gñamost starobylosti. Ano, snažen se učných mužů rezluffilo záhadu, o kterau pokausseli se staumatele starobylosti dle než dwa tisíce let bez prosvědčí; nalezen totiž prawy wýznam egyptských hieroglýfů, obrazného to písma tohoto tagemnostmi se zahaliwšjho národu.

Ne bez práwa mohli bychom dáwný Egypt nazýwati starau Sínau; rovně byw ostatním národům nepřístupným, nedostí byl oswícenými Řeky obadán, aby nebylo se o něm rejtřaustlo wšelgalsch bágeť a divných peměstí, kterými geho historie gšauc pomatena tak dlanho na negistoté stála a dletem až posawáde stegj. Teprwé od časů Alexandra welského, který Egypt wybogatow řeckau tam wybelanost rozšřřil, cizím národům walný do země byl otewřen přístup. Wšak tu gž národnost Egyptčanů wplywem řeckých mrawů poznenáhla se ubusowala, a gelikoz přigetj křesťanstého náboženstwj sprowázino bylo nástřym zrušením chrámů pohanských, a barbaršými Arabj i poslednj žiwosti lidsté podlehgjci památky znižely; málo wěru pozůstalo, z čeho by sandný zpytatel dopátrati se mohl negáleho swěta, kterých obgalsmo temnost zahalugjci mrawy a způsoby starých Egyptčanů.

Z těchto nečetných pozůstatků neydběležitěgšj gšau nám po ohromných pyramidách tak nazwané mumie, totiž těla lidstá i zwjřecj, balsamowánjm neholi napauštěním wonnými masly a kořením strze tčj tisíce aneb wíce let od porušenj zachowaná, která nalezagj se u wnitř pyramid a w podzemních klenutých pehřebních. Dletem náboženstwj, dletem pewaha země, gegjzto hyslá půda každoročně wystupugj, ejm Nílem hluboko podmjána býwala, neberowowaly gim, pohřebowati mrtwá těla, a f gich spalowánj nepedáwaly gim bezlesá fragina dostatečného dřwj. Z wynnyslii sobě tedy ginů způsob, totiž balsamowánj mrtwel, které gšauce talto neperuustitelnými učiněné bezpečně i w domech mohli býti uloženy. Nowěgšj Egyptčané, který swé mrtwé zahrabawagi w zem, každoročně tjm uklutný mor w zemi pšebugi, an woda pohřebná těla při opadánj swém na suchu řecháwá, která polem powětřj nečistými wšparj swými nakažugj. Způsob balsamowánj byl gest u Egyptčanů tregj. Při prwnjm wytáhnul se neyprwé mozel nosem pemecj galčhoši naktiweného nástroje, a lebka naplnila se balsamowan tekutostj. Pak wynbaly se wnitřnosti, které wjnem palmowým umyté se wšelgalským kořením epět na swé mžsko se klady, nálež tělo po 70 dnj močeno bylo w sanhtru. To řwž wntónáno bylo, obwázalo se plátnem napauštěným wotawými olegmi, na kterem wšelgalské pos-

deby a hieroglýfy byly namalowaný. Wynj kladeno bylo do truhly dřewěné, ozdobené nášťadným dletem řezbářšým, a wškem přikryto. Že wšak tento způsob, gšau přjliš drahý, toliko bohatým robinám se hobil, méně zámožným i na laciněgšj bylo poslawženo způsob. Z gich těl newynbáwaly se wnitřnosti, ony toliko cedrowau prystřicj byly prostřikowaný a pak do sanhtru wloženy, nálež w podobné se zababaly powažty. Třetj způsob byl, mčetj toliko těla po 70 dnj w sanhtru. Balsamowánj těl bylo gest powažowáno w Egyptě co umění tagemné, toliko gšle třjde obywatelstwa známé a w nj dedičné.

Nebalsamowali ale Egyptčané toliko těla lidstá, nobřj i ona ubožštwených zwjřat, galo wolů, beranů, lišsek, koček, ostrowidů, opic, ibisů a g. Ptát tento (ibis), bywšj u dáwných Egyptčanů u zwláštnj uctiwosti, gelikoz se gim pozřřánjm štodliwego kmyzu welmi užitečným proufawowal, nebyl w nowěgšjch časech níde, ani w býwalé swé wlasti, na žiwé nalezen, a toliko co mumie poznán.

W Angličanech byl nedáwno při wtegném odwinowánj gedné mumie nalezen obrázek představugjci osobu mužškau. Byla to snad podobizna zemřelého, který dle wýkladu z hieroglýfů na powažecjch fu sněžně přináležel třjde. Obrázek tento drahocenný gest pozůstatel egyptského maljšřého umění.

Nowšaršj zpráwu o balsamowánj lidšch mrtwel w Egyptě podal nám řecký spřswatel Herodot, který ofole řěta 453 před nar. Krist. swětl. Balsamowánj to trwalo od neyšaršjch časů, na než historie negale swětko prestřrá, až do lho stoletj po nar. Kr. K dokonalému balsamowánj bylo zapotřebj 70 dnů času, a wšlehy na to wynáššely 1 talent, t. 2429 zl. řějbra. Podnes zwlášťe dwa druhowé mumij nalezení býwagi. Podlé zewnitřnj podoby, zwlášťe útwaru obličje a hlavy, rozeznati lze mezi mumiami staroegyptšými, s přemnohými gich oddjly, a řeckými, pocházegjci z časů Ptolemegeůw a gesté pozděgšjch. Oméno mumie wzato od perše prystřice čli wostu mum, gž f tomu potřebowáno: w egyptštem gazysu ge gmenowali gabarrs. Nalezala se w fragině té zwláštnj třjda řemeslnjšků čli umělců, objragjci se tjmto balsamowánjm. S nimi se přjbužnj a přátelě umřelého shodli o cenu, dawšše sobě dřjwe ulážati rozličné wzory (modelly) mumij. Po dokončené úmluwě odewždáno mrtwolu těmto tarichewcům — tak se gmenowali ti, kteří to balsamowánj wykonáwali. K rozřřznutj břicha užjwáno zwláštnjho egyptšého samene, f tomu cili zosřřeného; a fu powěrecněm zwřřšm národu toho přináleželo mezi giným i to, že ten, kdo to rozřřznutj wyfenal, i hned se na autěf dáti a pryč wzdálii musil. Střewa dáwáno do truhlicy a do řeky metáno. Nálež následowalo balsamowánj, gals gž nahore dotčeno, podlé zámožnosti robinj rozličné, gindy auprawněgšj, gindy pak prestěgšj. Plátno, gehož f zawinutj mrtwol užjwáno, tolikoz welmi rozdjlné gest, od neytenšjho až do dosti hrubého. Do tohoto zawinutj wšlábáno rozmanité drobňšj, galo u. př. amulety, malé obrázty a podobizny egyptšch bohůw, zwlášťe Osirisa, rozličné malé nášrege, zlaté a řějborné pljšty, papjrowé swětky, a wšak nášřze žádně penjze. Wimo tuto wnitřnj obálka, která gindy s mrtwolan zagedno močena gšauc s nj taktořka w gednu hmotu zosřřla, gindy od nj oddelena gest a odwinanti se dá, nalež se nětky i giná zewnitřnj, záležegjci z malowaného, křegwaného šarštanu se šádrawau pemššam. Z těchto některé paze

(Egypťské mumie.)

gen obličej pokrývají, jiné sahají až ke kotníkům, obličej zmalován a rozličnými hieroglyfy pokryt. Malování tváře, což se domýšlejí, má býti negednou vyobrazením zemřelého: hieroglyfy pak obličej zvláštním nástrojem na obličej vytlačeny, s nimiž pravdělně šest různých barev užíváno. Při největším počtu teď se nacházejících mumií obličej zvlášť zlaten a rozdrán gest, proto že v pozdějších letech zvlášť v této části mumie zlatých plstí a gíny do obličej přidávány specificky hledáno.

Ruce mrtvého vždy po obou bocích rovnolehle roztaženy a zavínuté hlavou, kteréžto položení u Egypťanů byl způsob modřicjho.

Dříví ke truhlám bráno ponejvíce ze stromu sykomorového, galožto nejužší a nejtrwacnější. Truhly byly tak dělány, aby mohly zejména postaveny býti; protože mnohé mumie nebyly do hrobek dávány, nýbrž od rodiny doma zadržány a v pokojích vedle stěn rozstavěny. Dřevěné tyto truhly tolikéž byly rezbami, malbami a hieroglyfickými na-